

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Groningen; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040. — Telefoon 2424. BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES.

Ingevolge papieroetwising B.F.P. no. 6306 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 32 pag. — form. 30 x 41 1/2 cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentieën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Bezwaarden over en onder de synodocratie, 44. Uit de Schrift: Christelijke actie en profetie, I (1 Kon. 22:1-29). Op en om 't kerkplein: Javaansche dans. Kerkelijk leven: Wat leeft er in de zendingstrangen der synodocraten?, 13; Geen reden tot nervositeit; „Forceeren“??? Opvoeding en Onderwijs: De achtergrond van een radicale onderwijsvernieuwing, 6. Pol. en Soc. leven: De dood in den pot. Groninger Brieven. Persschouw. Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

BEZWAARDEN OVER en onder de synodocratie. 44

De houding van ds Van Teylingen, I.

Voor het leeren kennen van de kerkelijke situatie is het van groot belang na te gaan welke rol ds Van Teylingen in het critieke jaar 1944 in het kerkelijke conflict heeft gespeeld.

Zooals wij reeds uitvoerig hebben aangetoond, verwierp ds Van Teylingen op een stevig gefundeerde wijze de leerstellingen, welke de synodes van 1942 en '43 inzake verbond, belofte en doop bindend hadden verklaard. Op alle essentiële punten plaatste hij zijn „neen“ tegenover het „ja“ der synodes.

Het was dan ook geen wonder, dat hij, met name door wat in de maanden Maart tot Augustus 1944 geschiedde, in een ernstig gewetensconflict werd gedreven.

Men stelle zich maar eens even nelder voor oogen wat toen geschiedde.

Op den 17den Maart sprak de synode, in verband met de bemiddelings-formule van de Amersfoortsche predikanten nadrukkelijk uit, dat alle leden der gemeente, hoofd voor hoofd, ook de pasgeborene, als reeds wedergeboren kerkleden beschouwd moesten worden.¹⁾

Op den 2den Juni van dat jaar ontzegde de Synode Cand. H. J. Schilder den toegang tot het ambt, omdat hij de leerbeslissingen niet als vertolking van

1) Acta, art. 343, 381, bijlage L XIX. In de amersfoortsche formule werd door de synode een verandering aangebracht. Deze predikanten hadden gevraagd of het geoorloofd was de formule van 1905 te lezen als volgt: „dat volgens de belijdenis onzer kerken de kinderen der geloovigen krachtens de belofte Gods te rekenen zijn tot de gemeente van Christus, welke geheiligd is door zijn bloed en wedergeboren door zijn Geest, totdat hij het opgroeien uit hun leer of leven blijkt, dat zij van Christus gemeente, waarin zij begrepen zijn, moeten worden uitgesloten“. De Synode sprak uit dat dit geoorloofd was, mits deze omschrijving aldus werd gewijzigd: „dat volgens de belijdenis onzer kerken de kinderen der geloovigen krachtens de belofte Gods te rekenen zijn tot de gemeente van Christus, welke is de vergadering van hen, die wedergeboren en in Christus geheiligd zijn, totdat bij het opgroeien uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt“. Men lette op de door ons onderstreepte regels. De synode bracht deze wijziging aan „om af te snijden, dat iemand op de gedachte zou komen, alsof het „wedergeboren en in Christus geheiligd“ slechts op de gemeente als geheel zou slaan en niet op de afzonderlijke leden“. En het „in Christus geheiligd“ voegden deputaten onder goedkeuring van de synode er aan toe, „omdat ze hierin wel niet een officiële verklaring, maar toch 'n vingerwijzing zagen aangaande de strekking van de eerste doopvraag, waar het in Christus geheiligd ook voorkomt; en zij allen schijn wilden vermijden, alsof de synode deze vingerwijzing niet meer ten-volle voor haar rekening nam“.

goddelijke waarheid kon aanvaarden en sprak de synode met op twee na algemeene stemmen uit, dat wie ontkent, dat de sacramenten aanwezig geloof verzegelen, afwijkt van Art. 33 der Ned. Gel. Bel.²⁾

Op 26 Juli verwierp de synode het bemiddelingsvoorstel van de kerk van Amsterdam, omdat daarin o.a. „het onmiddellijk verband tussehen het in Christus geheiligd zijn en de wedergeboorte (werd) verzwakt“, welk onmiddellijk verband de synode wilde handhaven.³⁾

Op 27 Juli ordonneerde de synode, dat „het niet genoeg geacht kan worden“, dat de ambtsdragers de leeruitspraken — door haar commissie „goddelijke waarheden“ genoemd — niet bestrijden, maar dat „als regel moet worden gehandhaafd, dat zij met de gedane leeruitspraken behooren in te stemmen“ en als uiterste toeschietelijkheid verklaarde zij, dat „in bepaalde gevallen“ bij gebleken bezwaren „tegen een bepaald punt“ genoeg kan worden genomen met de verklaring, „dat men niets zal leeren, wat met deze uitspraken niet ten volle in overeenstemming is“.

Bovendien verklaarde de synode toen, dat het niet noodig was van alle predikanten en andere ambtsdragers uitdrukkelijke instemming met de leeruitspraken te vragen, omdat deze instemming „vervat is in de verklaring in het onderteekening-formulier dezer ambtsdragers“. En dat de kerken „het recht hebben“ van te kiezen ambtsdragers of afgevaardigden naar meerdere vergaderingen „te verwachten, dat zij instemmen met de leeruitspraken“, ja zelfs van hen „een uitdrukkelijke verklaring te vorderen, indien daarvoor een genoegzame reden aanwezig is naar het oordeel der betrokken vergadering“.

Ook sprak zij nog uit, dat men wel in den kerkelijken weg tegen de leeruitspraken bezwaren mocht indienen, doch dat men gedurende den tijd van appel niets mocht leeren „wat niet ten volle in overeenstemming is met de leeruitspraken van 1942“.⁴⁾

En aan alle kerken richtte de synode een schrijven, waarin o.a. deze passus voorkwam: „Het is daarom ook, dat de Synode nog eens haar besluit van 16 Dec. 1943 in herinnering wil brengen, „dat in onze kerken niets mag worden geleerd, dat met de betrokken leeruitspraken niet ten volle in overeenstemming is“ en de kerkeraden opwekt, daarop ernstig toe te zien en aan deze beslissing de hand te houden. Elke propaganda, met name door ambtsdragers, tegen deze aangenomen leer, niet alleen in den eigenlijken ambtelijken arbeid maar ook in lezingen, geschriften en verenigingsarbeid, dient te worden nagelaten en geweerd. De Synode legt hierop nadruk, omdat zij in de overtuiging staat, dat het bewaren van de goede kerkelijke orde en de duurzame handhaving van de eenigheid der leer, welke ook onze vadersen blijken het onderteekening-formulier van essentiële betekenis voor het kerkelijke samenleven hebben geacht, een zoo kostbaar patrimonium te zijn, dat hiervoor wel met alle kracht gewaakt en gestreden moet worden. En de Synode spreekt de verwachting uit, dat alle ambtsdragers hun onderteekening gestand zullen doen, voor trouwbreuk zich zullen wachten en er diep van doordrongen zullen zijn, dat alleen in dezen weg het huis des Heeren gebouwd en het goede voor Zion verkregen kan worden“.⁵⁾

2) Acta, art. 429, bijlage L XXIII. In het rapport stond van Cand. Schilder: „Hij weigert te aanvaarden, dat de sacramenten aanwezig geloof verzegelen“ (dit laatste is een schrijft- of drukfout. Het moet zijn verzegelen). De Synode — men lette daarop — maakte van dezen zin: „Hij weigert te aanvaarden, dat de sacramenten, gelijk in art. 33 N.G.B. wordt geleerd, aanwezig geloof verzegelen“.

3) Acta, art. 485.

4) Acta, art. 495.

5) Schrijver van 10 Juni 1944, zie bijlage L XXIV van de Acta.

Men ziet het: de grondgedachten van het beruchte Praeadvies waren door deze reeks van synodebesluiten metterdaad duidelijker nog dan voorheen tot kerkleer verheven en daarmee schreef het kerkontbindend, sectarisch dogmatisme, dat in de synodes toen volledig den toon aangaf, tot een nec plus ultra van onverdraagzaamheid voort. Het kwalificeerde zelfs iederen ambtsdrager, die niet in al zijn ambtelijken arbeid datgene leerde wat met de aangenomen leerbesluiten in overeenstemming was als een meinedige!

Inderdaad, het kon niet anders of een werkelijk bezwaarde, zooals ds Van Teylingen was, moest in de grootste moeilijkheden komen.

In deze situatie legde ds Van Teylingen een uitermate belangrijke verklaring af, den 11den September 1944 op de kerkeraadsvergadering van de Geref. Kerk van IJmuiden-Oost, en den 12den op de Classis Haarlem. We nemen die in haar geheel hier over:

„Ondergeteekende acht het noodzakelijk en ziet zich verplicht een verklaring af te leggen met betrekking tot zijn houding in de huidige droevig-verwarde situatie onzer Kerken. Deze noodzaak spruit voort uit de besluiten der Generale Synode inzake de binding aan de leeruitspraken van 1942. Zij heeft immers bepaald eenzijdig „dat het niet genoeg geacht kan worden, dat ambtsdragers de leeruitspraken niet bestrijden, maar als regel moet worden gehandhaafd, dat zij met de gedane leeruitspraken behooren in te stemmen; al kan in bepaalde gevallen bij gebleken bezwaren tegen een bepaald punt genoeg worden genomen met de verklaring, dat men niets zal leeren, wat met deze uitspraken niet ten volle in overeenstemming is“; en anderzijds heeft de Synode besloten, dat zij het „niet noodig acht van alle predikanten en andere ambtsdragers uitdrukkelijke instemming met de leerbeslissingen der Synode 1942 te vragen, omdat deze vervat is in de verklaring in het onderteekening-formulier dezer ambtsdragers en in den regel alleen bij rechtvaardige oorzaak en verdenking behoort te worden gevraagd“.

Wanneer instemming met leerbeslissingen wordt verlangd, dan moet het voor alles volkomen duidelijk zijn, wat deze beslissingen inhouden. Dit geldt met name ook van de uitspraken 1942 over het Verbond der genade en bijzonder van dat gedeelte der uitspraken, dat een herhaling bevat van de bekende zinsnede uit de verklaring der Synode van 1905 over het zaad des Verbonds. De zin dezer beslissingen schijnt duidelijk te zijn uit de Toelichting van 1942 en het Praeadvies van 1943. Nooit zijn deze officiële stukken officieel van de uitspraken losgemaakt; nog steeds heeft de Toelichting meer waarde dan die van een gewoon rapport en geeft het Praeadvies de argumentatie der Synode tot overtuiging der bezwaarden. Wel is herhaaldelijk beweerd, dat de binding niet deze twee stukken betreft en natuurlijk is het wel duidelijk dat de Synode zich nooit op elk woord en elke uitdrukking daarin vastgelegd heeft; doch daar staat tegenover dat de sprekers, die namens de Synode haar besluiten in de Kerken kwamen toelichten, allen zich op het betoog dezer twee stukken hebben gebaseerd; dat de motiveering, waarmee de Synode het voorstel der kerk van Amersfoort heeft gecorrigeerd en dat der kerk van Amsterdam heeft afgewezen, de motiveering dezer beide stukken is; en dat de reden voor de afwijzing van cand. Schilder, althans blijken het persverslag, in hoofdzaak deze was, dat genoemde candidaat in strijd kwam met de uitspraak der Synode juist weer in haar belichting vanuit beide documenten.

Onder deze omstandigheden acht hij het een gebod van eerlijkheid tegenover onze kerkeraden en 't kerkverband, in de tegenwoordige onzuiver verhoudingen, zich nader te verklaren t.a.v. de bekende uitspraak van de Synode en zijn binding daaraan.